

WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA KONDYCJĘ PSYCHOSPOŁECZNĄ MŁODZIEŻY

Kraków 20 maja 2021

On-line

PANDEMIA JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE: MECHANIZMY GENERUJĄCE, SKUTKI SPOŁECZNE

Marian Niezgoda

Pandemia jako zjawisko medyczne

- Szczególny przypadek epidemii różniąca się zasięgiem terytorialnym
- Epidemia – choroba zogniskowana na określonym terytorium
- Pandemia – epidemia obejmująca szerokie (szersze) terytorium, kontynenty
- Choroba zakaźna
 - Choroba zwierząt i ludzi
 - Choroba prowadząca do śmierci lub ciężkich powikłań
- Choroba obejmująca wiele miejsc – obszarów, kontynentów, świata
- Zakażenie bakteryjne (dżuma, ospa) lub wirusowe
- Zakażenia następują dzięki kontaktom z zakażonymi ludźmi, zwierzętami, wytworami – materiały, sprzęty.

Pandemia jako zjawisko medyczne

- Sposoby leczenia
 - Izolacja chorych – zapobiega rozprzestrzenianiu się choroby
 - kwarantanna,
 - sanatoria,
 - najstarsze leprozoria
- w niektórych wypadkach antybiotyki (np. gruźlica)
- najskuteczniejsze, zapobiegawcze szczepienia (gruźlica, ospa, odra, krztusiec, polio)
- Rozwój nauki, kumulacja wiedzy medycznej pozwala na znajdowanie remediów na choroby zakaźne będące źródłem epidemii/pandemii

Pandemia jako zjawisko społeczne - demografia

- choroby zakaźne mają śmiertelne skutki – oznacza to redukcję populacji na terenach objętych epidemią/pandemią
 - XIV wieczna Europa – w wyniku epidemii/pandemii dżumy (czarnej śmierci) populacja jej mieszkańców zmniejszyła się o 30%
 - „grypa hiszpanka” po zakończeniu I wojny światowej ok. 20 mln ofiar śmiertelnych
 - Choroby zakaźne zawleczone przez Europejczyków do „Nowego Świata” zdziesiątkowały, a nawet wyeliminowały całe zbiorowości tubylcze.

Pandemia jako zjawisko społeczne - pandemia i świadomość społeczna

- Racjonalne ujęcie w kategoriach naukowych – wiedzy medycznej
 - W przeszłości wiedza medyczna była mocno ograniczona, dopiero poczynając od XVIII wieku następuje znaczący postęp – szczególnie widoczny w XX i XXI wieku
 - Próbowano ujmować przyczyny chorób racjonalnie, ale na przeszkodzie stawał brak wiedzy, także ogólniejszej, więc miały one charakter cząstkowy lub nieprawdziwy,

Pandemia jako zjawisko społeczne - pandemia i świadomość społeczna

- Ujęcia irracjonalne
 - Wyjaśnienie dostarcza religia
 - Gniew bogów/boga
 - Kara za grzechy, przewinienia
 - Niewierni – to oni sprowadzają choroby (np. Żydzi, heretycy)
 - Wspólnicy/wspólniczki diabła (szatana), złych mocy (np. czarownice, wiedźmy, opętani – chorzy psychicznie)
 - Wyjaśnienie dostarcza magia (myślenie magiczne)
 - Choroba jest wywołana przez złe moce, demony
 - Teorie spiskowe (współcześnie)
 - Spisek firm farmaceutycznych chcących zarobić na epidemii
 - Spisek sił (jakich, nie wiadomo) dążących do panowania nad światem (Gates, Soros, żydzi),
 - Działanie państw zmierzających do kumulacji władzy i kontroli nad światem (Chiny, USA, Rosja)
 - Choroby jako broń biologiczna
 - Działania terrorystyczne

Pandemia jako zjawisko społeczne - pandemia i świadomość społeczna

- Pandemia jako fakt komunikacyjny (news)
 - wieki średnie – wieści rozchodziły się „z ust do ust” i listownie
 - poczynając od XVI w. komunikacji bezpośredniej i listownej idą w sukurs gazety, one stają się źródłami informacji.
 - Ich zasięg jest jednak ograniczony
 - Kulturowo-edukacyjny (analfabetyzm),
 - Terytorialny (gazety to fenomen miejski)
 - Współcześnie w erze mediów elektronicznych (radio, telewizja) i nowych mediów (Sieć i media społecznościowe) można odnieść wrażenie, pandemic, podobnie jak wojny, zbrodnie stają się *newsami*,
 - Tabloidyżacja
 - Prosumeryzm
 - „kult amatora” – celebryci autorytetami

Pandemia i globalizacja

- Globalizacja, globalna gospodarka, handel, wymiana ludzi powoduje przekształcenie epidemii w pandemię mające globalny zasięg
 - Ruchliwość przestrzenna jako czynnik przyspieszający rozprzestrzenienie się choroby – casus COVID-19 – „świat bez granic”
 - Szybki transport – odległości, które pokonywano dawniej w latach, obecnie pokonuje się w godzinach,
 - Łatwość przemieszczania się – statek, kolej, samochód, samolot
 - Turystyka jako gałąź gospodarki i styl życia,
 - Globalne wytwarzanie i globalny handel wzmacniające intensywność kontaktów bezpośrednich i pośrednich

konsekwencje pandemii

- Lęki przed nieznanym prowadzące do traumy społeczno-kulturowej
 - Lęk przed nieznanym (chorobą, przyszłością) i podatność na teorie spiskowe (nie ma pandemii – to wymysł tych innych)
 - Lęk przed przyszłością
 - Lęk o stabilność ekonomiczną
 - Lęk przed nadmiernym ryzykiem
- Erozja kapitału społecznego
 - Utrata zaufania do instytucji na korzyść wzrostu zaufania do nieformalnych struktur – liczy się kapitał rozumiany indywidualistycznie
- Erozja zaufania do instytucji
 - Dostrzega się ich wady i ograniczenia
 - Ich działalność postrzega się jako grę (polityczną)
- Wzrost centralizmu w życiu gospodarczym i społecznym
 - Autorytaryzm ma się lepiej – szukamy tych, którzy „wiedzą lepiej” -
- Sinusoida charakteru relacji – od współdziałania do egoizmu społecznego i indywidualnego
- Potwierdzenie znaczenia, roli społecznej nowoczesnych środków komunikacji
 - Bez nich byłoby trudniej (bez e-administracji, e-zdrowia, e-edukacji, telepracy, e-kultury, kontaktom dzięki Sieci (komunikatorom)

Sposoby radzenia sobie z pandemią

- Środki medyczne – ograniczające rozprzestrzenianie się choroby i jej śmiertelne następstwa
 - Stan, organizacja i dostępność służby zdrowia
 - Stan wiedzy i dostępne lekarstwa ograniczające śmiertelność i zakażenia
- Środki polityczno-społeczne
 - Zaangażowanie państwa i jego agend w zwalczanie pandemii – przyczyn i następstw
 - Ograniczenie ruchliwości przestrzennej
 - Zamykanie granic (państw, miast),
 - Zamykanie ludzi w domach – ograniczenie codziennej aktywności
 - Obowiązkowa kwarantanna dla zakażonych i ich kontaktów
 - Ograniczenie aktywności gospodarczej/zawodowej
 - Ograniczenia w zakresie handlu, usług
 - Wzrost bezrobocia
 - Upadłości
 - Recesja gospodarcza

Sposoby radzenia sobie z pandemią

- Ograniczenie wolności osobistej
 - Konieczność poddania się rygorom narzucanym, po to, aby ograniczyć zasięg i liczbę zakażeń
 - Konieczność rezygnacji ze swobód, które były udziałem obywateli na rzecz bezpieczeństwa wszystkich
 - Konieczność akceptacji ograniczeń prawnych i administracyjnych
 - Konieczność akceptacji ograniczonego dostępu do różnych usług
 - Konieczność zmiany stylu życia
 - Konieczność ograniczenia aktywności kulturalnej (teatry, muzea, sale koncertowe, kina, kluby)

Zmiana w relacjach społecznych

- Częstsze i silniejsze kontakty w obrębie rodziny
 - Ale też narastanie konfliktów
- Ograniczenie kontaktów z innymi (członkami rodziny, znajomymi)
- „Zapośredniczenie” relacji – nie bezpośrednio, ale za pomocą medium – telefonu, Internetu (poczta elektroniczna, komunikatory)
- Przeniesienie relacji do przestrzeni wirtualnej

Nowe/stare mechanizmy społeczne w warunkach pandemii

- Osłabienie więzi społecznych dzięki ograniczeniu kontaktów bezpośrednich (w zamian więzi słabe Turckle),
- Zamknięcie – zawężenie kontaktów
- Wykluczenie – szczególnie wykluczenie komunikacyjne (technologiczne i kompetencyjne – cyfrowi tubylcy i migranci)
- Zmiana sposobu funkcjonowania instytucji – silniejsze zapośredniczenie kontaktów
- Przeniesienie aktywności do przestrzeni wirtualnej
 - E- administracja
 - E-finance
 - E-handel
 - E-edukacja (zdalne nauczanie, e-learning)
 - E-praca (telepraca)
 - E-kultura (streaming, e-booki)
 - E-polityka – bardziej zmediatyzowana
 - Życie w rzeczywistości wykreowanej przez media – mniejsze możliwości konfrontacji dwóch rzeczywistości

Co dalej

- Nic nie będzie takie samo jak przed pandemią
 - Inaczej będziemy pracowali
 - Inaczej się uczyli,
 - Inaczej żyli
 - Długo będzie nam towarzyszył lęk/niepewność
- Wszystko wróci do normy
 - Wrócimy do biur
 - Wrócimy do szkoły – takiej samej
 - Wrócimy do klubów, restauracji, kawiarni,
 - Znow będziemy poróżować
 - Znow będziemy się spotykać
- Czy instytucje społeczne będą w przyszłości zdolne stawić czoła takiemu ryzyku jak pandemia?
 - Czy umiały się tego nauczyć?

**DZIĘKUJĘ
ZA UWAGĘ**